

DET KONGELIGE
BARNE- OG LIKESTILLINGSDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 46

(2006–2007)

Om lov om endringer i barnetrygdloven mv.

*Tilråding fra Barne- og likestillingsdepartementet av 30. mars 2007,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

1 Innledning

Barne- og likestillingsdepartementet legger med dette fram forslag til endring i lov 8. mars 2002 nr. 4 om barnetrygd (barnetrygdloven). Det foreslås å gi gifte og samboende foreldre som blir alene om omsorgen for barn fordi ektefellen eller samboeren kommer i fengsel, rett til utvidet barnetrygd. Forslaget vil gjelde tilfeller der vedkommende er innsatt i fengsel og har fått en dom hvor den ubetingede delen av straffen er av minst seks måneders varighet. Forslaget vil også gjelde tilfeller der vedkommende er idømt forvaring eller overføring til tvungent psykisk helsevern eller tvungen omsorg og av den grunn ikke kan bo sammen med ektefellen. Videre vil forslaget gjelde tilfeller der ektefellen har utholdt varetekt i minst seks måneder.

I tillegg foreslås en oppretting i lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (arbeidsmiljøloven).

2 Bakgrunn

Ved interpellasjonsdebatten i Stortinget 8. juni 2006, interpellasjon fra stortingsrepresentant Hans Olav Syversen (Kristelig folkeparti) til barne- og likestillingsministeren, ble det reist spørsmål om på hvilken måte statsråden vil bidra for å gjøre situasjonen til fangers barn bedre.

Barne- og likestillingsministeren lovte i den forbindelse å se på den økonomiske situasjonen for forelderen som blir igjen alene med barn fordi ektefellen eller samboeren kommer i fengsel.

Formålet med utvidet barnetrygd (barnetrygd for ett barn mer enn det faktiske antallet barn) er å bidra til dekning av merutgifter en enslig mor, far eller annen omsorgsperson har som følge av at hun eller han bor alene med barn uten å kunne dele husholdningsutgiftene med ektefelle eller samboer.

Forskningsstiftelsen Fafo gjennomførte i 2004 en levekårsundersøkelse blant innsatte. Undersøkelsen slo fast at fire av ti innsatte befinner seg under fattigdomsgrensen og generelt sett har langt lavere bruttoinntekt enn befolkningen for øvrig. Over halvparten av de innsatte har barn. I rapporten framholdes det at det forhold at 40 prosent av de innsatte befinner seg under fattigdomsgrensen kan være en indikasjon på at en del barn vokser opp i det vi i Norge kaller fattigdom. Dette tilsier at barn av innsatte bør være en av gruppene som det fokuseres på i arbeidet for å bedre forholdene for fattige barn i Norge. Innføring av rett til utvidet barnetrygd for disse barna kan sees på som et ledd i bekjempelsen av fattigdom.

2.1 Dagens regler

Barnetrygdloven § 9 regulerer retten til utvidet barnetrygd. For å få rett til utvidet barnetrygd må den barnet bor fast hos være ugift, separert/skilt

eller etterlatt og ikke bo sammen med den andre av barnets foreldre. I enkelte tilfeller kan det likevel gis utvidet barnetrygd selv om foreldrene er gift. Dette gjelder ved faktisk separasjon (samlivet mellom ektefellene har vært hevet i minst seks måneder), der den ene ektefellen har vært forsvunnet i minst seks måneder og i tilfeller der ektefellene er midlertidig separert ved kjennelse etter ekteskapsloven § 92. For de to førstnevnte situasjonene vil utvidet barnetrygd kunne gis fra måneden etter at seks måneders perioden er utløpt. Ved midlertidig separasjon etter ekteskapsloven § 92, vil utvidet barnetrygd gis fra måneden etter kjennelsesdato.

Det følger av samme bestemmelse at det ikke foreligger rett til utvidet barnetrygd der foreldrene vanligvis bor sammen, men hvor de midlertidig bor fra hverandre for eksempel på grunn av arbeid, utdanning eller lignende. Egen husholdning anses i seg selv ikke for å være tilstrekkelig så lenge foreldrene fremdeles er et par.

I barnetrygdloven § 9 sjette ledd er det gitt opphørsbestemmelser for utvidet barnetrygd. Hvis en enslig mor eller far inngår ekteskap, faller retten til utvidet barnetrygd bort. Hvis den enslige forsørgeren blir samboer, faller retten til utvidet barnetrygd bort når samboerskapet har vart i ett år. Får paret felles barn før samboerskapet har vart i ett år, faller retten til utvidet barnetrygd bort.

2.2 Reglene etter gammel barnetrygdlov

Med hjemmel i barnetrygdloven av 1946 var det i forskrift av 9. april 1970 gitt unntaksbestemmelser om at det i enkelte tilfeller kunne gis utvidet barnetrygd ved aleneomsorg, selv om foreldrene var gift. Forskriften ga anvisning på snevre unntaksbestemmelser for fem situasjoner. Tre av bestemmelsene er videreført i ny lov, jf. punkt 2.1 (faktisk separasjon, forsvunnet ektefelle og midlertidig separasjon). I tillegg ga forskriften rett til utvidet barnetrygd der barnet hadde behov for ekstra omsorg på grunn av langvarig sykdom og der den ene ektefellen i minst ett år var innsatt i fengsel eller oppholdt seg i kursted for misbruk av alkohol eller lignende.

Bestemmelsen om rett til utvidet barnetrygd ved opphold i fengsel eller kursted var knyttet til en streng inntektsvurdering. Denne behovsprøvingen og kravet om varighet på minst ett år medførte at bestemmelsen hadde svært liten aktualitet. Av denne grunn og fordi man anså bestemmelsen for å ligge utenfor de situasjoner utvidet barnetrygd var ment å dekke, ble den opphevet i forbindelse med ny barnetrygdlov.

3 Høring

Barne- og likestillingsdepartementet sendte 16. januar 2007 på høring forslag om rett til utvidet barnetrygd i tilfeller der ektefellen eller samboeren er i fengsel.

Høringsnotatet ble sendt til følgende institusjoner og organisasjoner:

- Departementene
- Aleneforeldreforeningen
- Arbeids- og velferdsdirektoratet
- Barneombudet
- Den norske Advokatforening
- Foreningen 2 Foreldre
- Foreningen for Fangers Pårørende
- Juridisk rådgivning for kvinner
- Juss-Buss
- Likestillings- og diskrimineringsombudet
- Norsk Fengsels- og Friomsorgsforbund
- Redd Barna
- Reform - ressurscenter for menn

Høringsfristen var 8. februar 2007. Av de 28 høringsinstansene har 19 avgitt uttalelse. Av disse har 11 ingen merknader.

Instansene som har kommet med konkrete kommentarer er Arbeids- og velferdsdirektoratet, Barneombudet, Foreningen for Fangers Pårørende (FFP), Juridisk rådgivning for kvinner (JURK), Juss-Buss, Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO), Redd Barna og Reform – ressurscenter for menn.

Barneombudet, FFP, JURK, Juss-Buss, LDO, Redd Barna og Reform støtter uttrykkelig forslaget om innføring av rett til utvidet barnetrygd der en av ektefellene/samboerne kommer i fengsel. Ingen av høringsinstansene går i mot forslaget. FFP ser på forslaget som et positivt skritt i riktig retning for å likestille ektefeller/partnere av personer som soner fengselsstraff med andre enslige forsørgere. FFP mener imidlertid at det bør være et mål at gjenværende omsorgsperson også blir regnet som enslig forsørger etter folketrygdloven.

Barneombudet og FFP er positive til forslaget om at utbetalingen av utvidet barnetrygd skal gjelde fra det tidspunktet soningen starter. I høringsnotatet foreslås endringen å gjelde for tilfeller der det foreligger dom på ubetinget fengselsstraff av minst seks måneders varighet. Barneombudet og FFP er ikke enig i dette. Instansene mener retten til utvidet barnetrygd også bør gjelde for de med dom på lavere fengselsstraffer, og foreslår at kravet til dommens lengde bør senkes til tre måneders ubetinget fengsel. FFP påpeker at

mange pårørende kommer i en akutt vanskelig økonomisk situasjon når partneren fengsles og det kan være vanskelig å finne midlertidige løsninger for å klare de økonomiske forpliktelsene alene, selv for en kortere periode. Barneombudet og FFP påpeker videre at forholdet til varetektsfengsling ikke er drøftet i høringsbrevet. Det vises til at en del innsatte sitter i flere måneder, av og til over ett år, i varetekt.

4 Departementets vurderinger og forslag

Fafos undersøkelse (se punkt 2) indikerer at barn av innsatte er en gruppe barn som ofte har det vanskelig, ikke bare rent menneskelig, men også økonomisk. Departementet foreslår å gjeninnføre rett til utvidet barnetrygd for barn der den ene av foreldrene kommer i fengsel.

Å innføre rett til utvidet barnetrygd for ektefeller og samboere vil bryte med prinsippet om at utvidet barnetrygd gis til enslige forsørgere, da vi her snakker om foreldre som fortsatt er et par. Departementet ser at det kan anføres argumenter for at det også i andre tilfeller der foreldrene må bo langvarig fra hverandre, for eksempel som følge av opphold i helseinstitusjon, arbeid, studier mv., bør gis rett til utvidet barnetrygd. Departementet mener likevel at den gruppen familier/barn forslaget omfatter står i en særstilling både hva gjelder årsaken til at ektefellene/samboerne ikke bor sammen og at den innsatte har liten eller ingen mulighet til forsørgelse av barnet, samt den økonomiske situasjonen mange av disse familiene generelt har.

Hensikten med forslaget er å likestille de som i realiteten er blitt enslige forsørgere fordi ektefellen/samboeren er i fengsel med de som blir enslige forsørgere etter samlivsbrudd. Det betyr at endringen vil omfatte tilfeller der foreldrene er gift, samboere eller partnere og bor sammen før den ene kommer i fengsel. Den forelderen som bor igjen med barnet, kan dermed få utvidet barnetrygd som enslig forsørger.

Ved inngåelse av ekteskap eller ved samboerskap av minst ett års varighet opphører retten til utvidet barnetrygd for eventuelle særkullsbarn (se punkt 2.1). Det forhold at ektefellen eller samboeren kommer i fengsel, vil etter dagens regler ikke medføre at retten til utvidet barnetrygd igjen oppstår så lenge ekteskapet eller samboerskapet består. Departementet legger til grunn at rett til utvidet barnetrygd for disse barna skal gjelde tilsvarende som der det er fellesbarn.

Det er den barnet bor fast hos som har rett til barnetrygd. Hvis barnet bor sammen med begge foreldrene, kan de velge hvem av dem som skal ha barnetrygden utbetalt. I noen tilfeller kan det være stønadsmottaker av barnetrygden som kommer i fengsel. Departementet legger til grunn at dersom forelderen får ubetinget fengselsstraff av en viss varighet, vil vedkommende ikke lenger oppfylle vilkåret om at barnet må bo fast hos den som skal motta barnetrygd. Dermed vil det heller ikke være aktuelt å gi vedkommende utvidet stønad. Den som kan søke om utvidet barnetrygd etter forslaget vil være den ektefelle eller samboer som bor igjen alene med barnet.

4.1 Behovsprøving

Etter det gamle barnetrygdregelverket som gjaldt fram til 2003 var retten til utvidet barnetrygd ved fengselsopphold knyttet til en streng behovsprøving. Dersom forsørgeren hadde inntekt (inkludert pensjon mv.) som minst svarte til folketrygdens fulle grunnpensjon for enslige, inkludert barnetillegg og andre obligatoriske tillegg, ble det ikke gitt utvidet barnetrygd. Blant annet av denne grunn var det svært få som fikk utvidet barnetrygd etter denne bestemmelsen.

For at utvidet barnetrygd for barn av innsatte skal bli en realitet og en hjelp til alle de familiene som rammes av at forsørgeren må i fengsel, foreslår departementet at det ikke skal knyttes noen behovsprøving til retten. Det vil dessuten harmonere med barnetrygdlovens øvrige bestemmelser om at barnetrygd gis uten behovsprøving. Dette vil også være en regel som er enkel å praktisere for Arbeids- og velferdsetaten, da etaten ikke behøver å vurdere inntekter/trygdeytelser eller følge opp disse forhold under stønadsperioden.

4.2 Fengselsoppholdets varighet

I høringsnotatet foreslo departementet at endringen skal gjelde for tilfeller der det er avsagt dom på ubetinget fengselsstraff av minst seks måneders varighet.

Barneombudet og FFP har bemerket at mange pårørende kommer i en akutt vanskelig økonomisk situasjon når partneren fengsles. Dette gjelder uavhengig av dommens lengde. FFP påpeker at behovet for utvidet barnetrygd er der fra dag en. Instansene ser imidlertid at praktiseringen av en regel om rett til utvidet barnetrygd fra første dag vedkommende er fengslet ville vært vanskelig og foreslår at endringen gjøres gjeldende for tilfeller der

det er avsagt dom på ubetinget fengselsstraff av minst tre måneders varighet.

Etter bestemmelsen som gjaldt fram til 2003 var det satt som vilkår at den ene ektefelle i minst ett år var innsatt i fengsel. Departementet mener at det også ved gjeninnføring av en slik regel bør være krav om at straffen er av en viss varighet. Men for bedre å avhjelpe den økonomiske situasjonen for denne gruppen, bør kravet til dommens varighet lempes. Blant annet sett hen til at varighetskravet for rett til utvidet barnetrygd ved faktisk separasjon og forsvunnet ektefelle er seks måneder, foreslår departementet at endringen skal gjelde for de som har fått dom hvorav den ubetingede delen av straffen er på minst seks måneder. Dersom den innsatte innvilges prøveløslatelse etter for eksempel fem måneder, opphører retten til utvidet barnetrygd når vedkommende kommer ut fra fengselet.

Ved faktisk separasjon og der ektefellen har forsvunnet er det vilkår at denne situasjonen må ha vedvart i minst seks måneder. Utvidet barnetrygd tilstås tidligst fra syvende måned etter bruddet eller forsvinningen, da barnetrygd gis fra og med måneden etter at retten inntre, jf. lovens § 11 første ledd. Departementet foreslår imidlertid at rett til utvidet barnetrygd for barn av innsatte skal inntré fra det tidspunktet soningen starter. Utvidet stønad gis dermed fra og med måneden etter dette tidspunktet. Dette er i samsvar med bestemmelsen slik den var etter tidligere barnetrygdlov.

Barne- og likestillingsdepartementet har vurdert situasjonene der vedkommende sitter i varetekt og kommet til at det bør gis utvidet barnetrygd ved lengre varetektsfengslinger. De samme hensyn til familien gjør seg gjeldende i slike tilfeller som ved soning av fengselsstraff. For å unngå korte varetekter, legges det til grunn at varetektsfengslingen må ha vart i minst seks måneder før utvidet barnetrygd kan tilstås. Utvidet barnetrygd vil da kunne gis fra og med syvende måned etter at varetektsfengslingen startet.

4.3 Forvaring og strafferettslige særreaksjoner

Sikringsordningen ble i 2002 erstattet av innføringen av straffen forvaring og særreaksjonene overføring til tvungent psykisk helsevern og tvungen omsorg. I høringsnotatet ba departementet om synspunkter på om samme rett til utvidet barnetrygd bør gis ved forvaring og særreaksjoner som ved soning av fengselsstraff. Departementet la til grunn at de samme hensyn i forhold til eventuelle barn vedkommende har, gjør seg gjeldende også i disse tilfellene. Barneombudet og FFP har uttalt

seg til dette punktet og ønsker en likestilling av fengselsstraff og andre reaksjoner. De presiserer at den økonomiske situasjonen for den som blir igjen alene, er den samme om det gjelder ordinær fengselsstraff eller en forvaringsstraff/særreaksjon.

Departementet foreslår at dersom vedkommende blir idømt forvaring, overføring til tvungent psykisk helsevern eller tvungen omsorg og av den grunn ikke kan bo sammen med ektefelle/samboer, vil ektefellen/samboeren ha rett til utvidet barnetrygd. Utvidet barnetrygd vil da kunne gis fra måneden etter at forvaring/overføring til tvungent psykisk helsevern eller tvungen omsorg tar til.

4.4 Departementets forslag

Departementet foreslår på denne bakgrunn at barnetrygdloven § 9 andre ledd tilføyes en ny bokstav d om rett til utvidet barnetrygd der ektefellen, samboeren eller partneren er innsatt i fengsel med dom på minst seks måneders ubetinget fengsel. Det foreslås i samme bestemmelse å gi rett til utvidet barnetrygd ved idømt forvaring og ved idømt overføring til tvungent psykisk helsevern eller tvungen omsorg forutsatt at vedkommende av denne grunn ikke kan bo sammen med ektefellen. Videre foreslås det å gi rett til utvidet barnetrygd der vedkommende har utholdt varetekt i minst seks måneder.

5 Regelteknisk endring i arbeidsmiljøloven

Ved lov 21. april 2006 nr. 10 om endringer i folketrygdloven og enkelte andre lover (i kraft 1. januar 2007), ble arbeidsmiljøloven § 12-5 første ledd endret. Endringen var en følge av at betegnelsen fødsels- og adopsjonspenger ble erstattet med foreldrepenger. Ved en inkurie ble lovvedtaket formulert slik at første setning i arbeidsmiljøloven § 12-5 første ledd ble opphevet. Departementet foreslår at dette rettes opp.

6 Økonomiske og administrative konsekvenser

Det er beregnet at utvidelsen av rett til utvidet barnetrygd for barn av innsatte, under de gitte forutsetninger, vil utgjøre en kostnad på i underkant av

2 millioner kroner per år ut fra dagens barnetrygd-sats (11 640 kroner per år).

Forslaget medfører ikke administrative kostnader av betydning.

Forslaget om endring i arbeidsmiljøloven gjelder kun teknisk oppretting.

Regjeringen vil komme tilbake til de nødvendige bevilgningene i budsjettsammenheng.

7 Merknader til de enkelte paragrafer

Til barnetrygdloven § 9 andre ledd ny bokstav d

Bestemmelsen gir rett til utvidet barnetrygd for barn der ektefellen blir alene med omsorgen for barn fordi ektefellen kommer i fengsel. Det er stilt krav om at det foreligger dom på ubetinget fengselsstraff på minst seks måneder. Utvidet barnetrygd vil da kunne gis fra måneden etter soningen starter.

Bestemmelsen gjelder også der ektefellen er idømt forvaring. Retten til utvidet barnetrygd opphører ved prøveløslatelse, likevel slik at retten består dersom vedkommende er prøveløslatt i medhold av straffeloven § 39g første ledd tredje punktum. Utvidet barnetrygd gis fra måneden etter forvaringen tar til.

Videre vil det foreligge rett til utvidet barnetrygd der ektefellen er overført til tvungent psykisk helsevern eller tvungen omsorg og av den grunn ikke kan bo sammen med ektefellen. Utvidet barnetrygd vil i slike tilfeller kunne gis fra måneden etter overføringen. Retten til utvidet barnetrygd opphører når reaksjonen gjennomføres på en slik måte at ektefellene/samboerne ikke lenger bor atskilt.

Bestemmelsen gir videre rett til utvidet barnetrygd ved varetektsfengsling som har vart i minst seks måneder. Utvidet barnetrygd vil i slike tilfeller kunne gis fra syvende måned etter at varetektsfengslingen fant sted.

Retten til utvidet barnetrygd for ektefeller gjelder tilsvarende for samboere og registrerte partnere.

Dokumentasjon for dommen og tidspunktet for når soningen starter må forelegges NAV lokalt, sammen med krav om utvidet barnetrygd. Er det tvil om hvorvidt vilkårene er oppfylt, må den som har satt fram kravet framskaffe nødvendige opplysninger om dette.

Mottaker av barnetrygd har plikt til å melde fra til NAV lokalt om endringer i forhold som kan ha betydning for retten til barnetrygd og størrelsen på denne. Dette medfører for eksempel at mottakeren må melde fra hvis ektefellen prøveløslates. Vil-kårene for den utvidede barnetrygden er da ikke lenger oppfylt. Selv om mottakeren har en klar mel-deplikt ser departementet at det vil kunne være behov for oppfølging av disse sakene underveis fra NAV lokalt.

Til arbeidsmiljøloven § 12-5 første ledd

Endringen innebærer en gjeninnføring av bestem-melsens første ledd første setning som ved en inkurie ble opphevet ved lov 21. april 2006 nr. 10 om endringer i folketrygdloven og enkelte andre lover (i kraft 1. januar 2007).

Til ikrafttredelsesbestemmelsen

Kongen fastsetter ikrafttredelsesdato. Departemen-tet tar sikte på at endringen i barnetrygdloven skal tre i kraft 1. juli 2007. Med hensyn til tilfeller der ektefellen/samboeren er under soning på ikrafttre-delsestidspunktet (av en dom på minst seks måne-ders ubetinget fengsel), legger departementet til grunn at utvidet barnetrygd kan tilstås for den gjen-værende del av soningstiden. Tilsvarende legges til grunn der det er ilagt forvaring eller særreaksjon som nevnt i punkt 4.3. Det samme vil gjelde for varetektsfengslinger som har vart i minst seks måneder på ikrafttredelsestidspunktet.

Barne- og likestillingsdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om endringer i barnetrygdloven mv.

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i barnetrygdloven mv. i samsvar med et ved-lagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i barnetrygdloven mv.

I

I lov 8. mars 2002 nr. 4 om barnetrygd (barnetrygdloven) gjøres følgende endringer:

I § 9 andre ledd skal bokstav b, c og ny bokstav d lyde:

- b) den ene ektefellen har vært forsvunnet i minst 6 måneder. Tilsvarende gjelder for forsvunnet samboer eller *partner*,
- c) ektefellene er midlertidig separert ved kjennelse etter ekteskapsloven § 92, *eller*
- d) *den ene ektefellen er innsatt i fengsel med dom på fengselsstraff der den ubetingede delen av straffen ikke er lavere enn 6 måneder eller er idømt forvaring. Det samme gjelder hvis vedkommende er idømt overføring til tvungent psykisk helsevern eller tvungen omsorg og av den grunn ikke kan bo sammen med ektefellen. Videre kan utvidet barnetrygd gis ved utholdt varetekt i minst 6 måneder. Bestemmelsen gjelder tilsvarende for samboer eller partner.*

II

I lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (arbeidsmiljøloven) gjøres følgende endringer:

§12-5 første ledd skal lyde:

Foreldrene har rett til permisjon etter reglene i paragrafen her og i §§ 12-2 og 12-4 i til sammen tolv måneder. Foreldrene har uansett rett til permisjon når det ytes foreldrepenger fra folketrygden.

III

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
